

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
40 (1997-1998)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-18-4

001 3811

BRNO 1999

PD 4423

S 9990385

395

250, ✓

PŘEHLED VÝZKUMŮ 40 (1997-1998)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla,
Richard Zatloukal

Na titulním listě: Mikulčice - sídliště na "Klášteřisku"

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1999 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

S obdobím navazujícím na konec Třicetileté války souvisí obdélný výkop k. 580, druhotně využitý jako odpadní jímka. Ze zásypu objektu pochází mimo množství keramiky unikátní nález části vrchlíku litinového pláště bomby ze švédského obléhání Brna roku 1645.

Prostorem dvorního traktu paláce procházel západovýchodním směrem cihlový, valeně klenutý odpadní kanál. Tato stavební aktivita se nepodařila jednoznačně zařadit do příslušného časového horizontu. Rámcově lze uvažovat o přelomu 18./19.století .

Tři zděné odpadní jímky zastupují nejmladší, klasicistní horizont. Z jímek byl získán reprezentativní soubor kuchyňské a stolní keramiky a velké množství zlomků skleněných předmětů. Třetí, nejnižnější jímka k. 517, původně plnila funkci lednice, byla postavena někdy v období 18. až 19. století. Její výplň, narozdíl od výše zmiňovaných dvou, obsahovala stavební suť v podstatě bez nálezů. Provoz i zánik odpadních jímek souvisel s provozem hostince Hradeckých.

Vůbec nejmladší stavební aktivitu reprezentuje nález vápenné jámy v jihozápadním rohu ve čtverci 43. Jáma souvisela se stavbou budovy, ve které dnes sídlí ČS Pojišťovna, provedené na začátku století.

David Merta, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny:

Merta, D. 1998: Brno, Rašínova 4. Nálezová zpráva č.j. 1/98 uložená v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Rašínova Gasse Nr. 4. Mittelalter, Neuzeit (13.-18. Jh.). Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno - město)

Starobrněnská ul. č. 2, 4 - 6, 8, parc. č. 448, 452, 453. Sídliště. Doba Halštatská (horákovská kultura), středověk (10., 12. - 15. stol.), novověk (16. až 18. stol.). Záchranný výzkum.

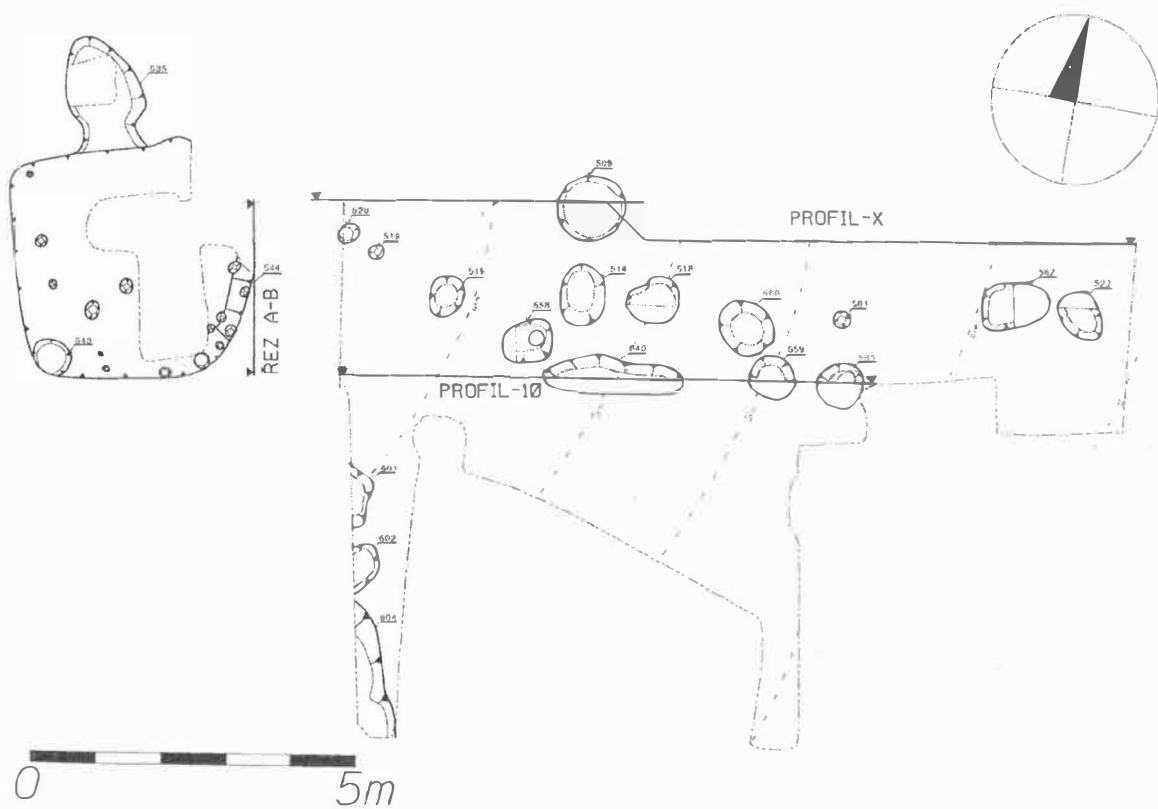
Při výzkumu prováděném ÚAPP Brno (akce UB 49/96) byl zjištěn jako nejstarší doklad osídlení lokality žárový hrob (č. k. 801) horákovské kultury. Pak následoval časový hiát, jenž trval minimálně do 10. století, kdy se na lokalitě začalo znovu pohřbívat (2 kostrové hroby č. k. 800, 802).

Od konce 12. století se tento prostor stal místem sídelních aktivit. Předlokační horizont dokládá 15 objektů. Zvláště důležitý se jeví objekt výrobního charakteru (č.k. 544) s pecí. Měl lichoběžníkový půdorys o rozměrech 3,5 x 3,1 x 2,5 x 2,6 m. Stěny objektu byly kolmé, jen východní částečně šikmo vbíhala do objektu. Rovná podlaha byla zachycena v hloubce 0,65 m. Po celé ploše podlahy objektu č. k. 544 bylo množství kúlových jamek o průměru 0,1 až 0,24 m. Ze severní stěny objektu vybíhala srdcovitá nístěj pece (č. k. 535) o délce 2,0 m a šířce 1,2 m. Obdobná situace byla patrně i v SV rohu objektu, avšak pec byla zničena pozdějšími stavebními zásahy. V JZ rohu byla zkoumána jáma kruhového půdorysu (č. k. 543) o průměru 0,6 m a hloubce 0,4 m. Získaný materiál datoval objekt č. k. 544 do konce 12. století.

S městskou lokací v polovině 13. století souviselo vymezení jednotlivých městišť jako pevné územní jednotky. Tato městiště byla ve zkoumaném prostoru zachycena 4. Na každém z nich byl objeven větší či menší relikt suterénu dřevohliněného domu.

Obr. 1: Brno, Starobrněnská č. 2, 4 - 6, 8, parc. č. 448, 452, 453 (akce UB49/96). Zaměření plochy výzkumu.

Obr. 2: Brno, Starobrněnská č. 2, 4 - 6, 8, parc. č. 448, 452, 453 (akce UB49/96). Situace zahloubených objektů ze 12. století.

Ve vývoji středověkého osídlení bylo zjištěno několik stavebních fází. První z nich představuje období od lokace města do počátku 14. století. Je charakterizována dřevohliněnou (pravděpodobně hrázděnou) zástavbou. V průjezdu domu č. p. 2-4 a v místnosti k němu na východě přilehlé byl prozkoumán relikt suterénních prostor (č.k. 629) dřevohliněného domu. Z půdorysu byl zachován jihozápadní kout s 2,5 m jižní stěny a 5,5 m západní stěny. Ze severní stěny se zachoval úsek dlouhý 1,1 m. Pravděpodobné rozměry domu byly tedy stanoveny na minimálně 8 x 5,5 m. Všechny stěny byly kolmé, zahloubené 1,5 až 1,7 m do sprašového podloží. Ve vzdálenosti necelé 2,0 m od jižní stěny suterénu se rovnoběžně, v intervalech 1,5 až 1,6 m, nacházely kúlové jámy (č. k. 501, 503, 506 a 507) o průměru 0,32 - 0,4 m. U kúlové jámy č.k. 501 byla do dna zapuštěna keramická nádoba. Objekt byl jednorázově zasypán poměrně homogenními kontexty.

Se suterénem č.k. 629 s největší pravděpodobností souvisel i objekt č.k. 615, zachycený pouze na profilu při jihozápadním koutě "věžového domu I". Z řezu vyplývá, že se jedná o sklep zahloubený do sprašového podloží. Západní stěna sklepa byla vzdálena 1,2 m od severozápadního rohu suterénu č.k. 629. Jeho šířka dosahovala 2,3 m a vrchol valené klenby se nacházel přibližně 1,8 m pod povrchem terénu. Dna objektu nebylo dosaženo. Ze stratigrafické situace je patrné, že sklepní prostora byla zničena výstavbou "věžového domu I" (zeď č.k. 938) a zasypána stavebním rumem a jiným odpadem v těsné návaznosti na stavbu domu.

Nepočtený keramický materiál datuje destrukci a následný zásyp sklepní prostory do druhé poloviny 13. století. Další suterén dřevohliněného domu představuje č. k. 579/578. Jedná se o obdélnou prostorou o rozměrech 5,1 x 2,3 m. Celá délka byla zjištěna jen u severní strany a to 5,0 m. Západní strana byla zachycena v délce 5,1 m. Objekt byla zapuštěn 1,9 m do půdního horizontu. Dno bylo relativně ploché se zapuštěnými kúlovými jamkami, které byly pravidelně rozmístěny podél delších stěn a původně nesly konstrukci podlahy v přízemí domu. Rozteče jamek se pohybovaly v rozmezí 1,1 až 2,1 m. V úrovni 0,25 m nade dnem byl zachycen požárový horizont zastoupený převážně popelem, uhlíky a většími kusy zuhelnatělých dřev. Nad ním se nacházelo mohutné souvrství (1,15 m) obsahující hlavně mazanicový a popelovitý prach spolu s velkým množstvím zlomků mazanic. Východní stěna porušovala starší jímku (č.k. 595) a v superpozici nad ní ležící objekt č.k. 596/599. Do podlahy při západní stěně byla zapuštěna keramická nádoba. Materiál z východního profilu datoval vznik stavby do poloviny 13. století, její zánik pak dle keramiky ze zásypu k přelomu 13./14. století.

V návaznosti na č.k. 579/578 byl nalezen zával klenutého sklepa (č.k. 582/614) zahloubeného do spraše. Dosahoval rozměrů asi 5,0 x 1,5 m. Podlaha se nacházela v hloubce 3,3 m pod úrovní současného terénu. Získaný materiál datoval zánik k přelomu 13. a 14. století.

Severně za hlavním uličním traktem Starobrněnská 8 byl zachycen půdorys dalšího suterénu dřevohliněného domu (č.k. 608/610). Lehce nepravidelný obdélník s delší stranou o délce 5,2 m orientovanou rovnoběžně s uliční čarou ve vzdálenosti 15,0 m. Kratší, východní a západní stěny dosahovaly přibližně 3,8 m. V severozápadním koutě z objektu vybíhala čtvercová vstupní šije (č.k. 609) o délce strany 0,75 m se dvěma schody o výšce 0,24 m. Získaný keramický materiál datuje zánik domu do 2. poloviny 13. století.

Při snižování stávajících podlah v prostorách hlavního traktu Starobrněnská 8 byly ve východních nepodsklepených místnostech dokumentovány vrstvy obdobného charakteru jako u výše popsaných situací. Lze tedy předpokládat, že se zde nachází další podobný objekt. Získaný keramický materiál z těchto vrstev pochází z přelomu 13/14. století.

Počátek druhé fáze lze spatřovat na přelomu 13. a 14. století ve výstavbě " věžových domů", které byly budovány z kamene v těsné návaznosti na starší dřevohliněné stavby. Pod průjezdem a pod částí západního křídla dvorního traktu Starobrněnská č. 8 byly objeveny základy stavby lichoběžníkového půdorysu o stranách 7,6 (č. k. 946) x 8,1 (č. k. 998) x 7,6 (č. k. 999) x 7 m (č. k. 996). Relikty zdí se dochovaly ve výšce, respektive byly zapuštěny do podloží 2,8 m hluboko. Zeď č. k. 946 o celkové délce 7,6 m a síle 0,5 až 0,6 m, byla druhotně využita jako základové zdivo pro mladší, patrně barokní, přístavbu dvorního křídla. Zeď č. k. 998 o délce 8,1 m a síle 0,7 m je provázána se zdí č. k. 946. Zdivo bylo v druhotné fázi doplněno dvěma cihlovými výklenky. Výklenky o rozměru 0,32 x 0,42 m se nacházely 2,2 a 3,9 m od koutu zdí č. k. 946 a 998 ve výšce 1,5 m nad původní podlahou. Zeď č. k. 999 o zachované délce 3,2 m (předpokládané 7,6 m) byla ve své východní části ubourána při přestavbě suterénu věžového domu na renesanční stavbu, respektive sklep. Zeď je provázána se zdí č. k. 998. Zeď č. k. 996 se zachovala v délce 5,1 m. Zbývající část o předpokládané délce asi 2 m byla zničena v důsledku stejných úprav jako č. k. 999. Její šířka kolísá mezi 0,74 a 0,8 m. Při koruně dochovaného zdiva byly dva cihlami vyzděné bankály oken. První ve vzdálenosti 0,6 m a druhý 3,1 m od koutu zdí č. k. 996 a 946. Dosahovaly výšky asi 0,9 m a hloubky 0,4 m. Kolmo ke zdí č. k. 946, ve vzdálenosti 1 m od rohu s č. k. 996, byla přizděna základová příčka č. k. 997 pro výše zmiňovanou raně novověkou (renesanční) přestavbu. Mezi zdmi č. k. 996, 990 a 997 bylo sondou dosaženo dna objektu (výplň tvořily stavební suti). Původní podlaha suterénu byla maltová.

Třetí stavební fázi předcházela demolice v důsledku požáru na přelomu 13. a 14. století. V takto uvolněném prostoru byly vystavěny nové kamenné domy, které již zcela respektovaly uliční čáru a funkčně byly spojeny se starší zástavbou tvořenou "věžovými domy". Nová zástavba, využívající čelní prostory městišť, pokračovala postupně až do začátku 16. století, kdy došlo k zásadní přestavbě. Dokladem toho jsou výplně renesančních odpadních jímek, které tvoří převážně stavební suť. Za této situace byl demolován i "věžový dům II" a pouze jeho suterén byl určitou dobu využíván jako sklep a poté zcela převrstven mladší zástavbou.

Výzkum v prostoru dvorů Starobrněnská 6 a 8 zachytil v různém rozsahu celkem 16 odpadních jímek. Osm z nich náleželo 13. století, jedna spadala do druhé poloviny 14. století, další byla keramickým materiálem datována do první půle 15. století. Jímka č. k. 620 obsahovala celek unikátních gotických kachlů s figurálními motivy z konce 15. století. Čtyři pocházely z období raného novověku. Velké množství materiálu z období renesance přinesla jímka č. k. 613 (celé keramické tvary, zlomky skleněných nádob). Jedna jímka nebyla datována.

David Merta, Archaia pracoviště Brno.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Starobrněnská Gasse Nr. 2, 4-6, 8. Siedlung. Hallstattzeit (Horákov-Kultur). Mittelalter (10., 12.-15. Jh.). Neuzeit (16.-18. Jh.). Rettungsgrabung.

BRNO (Brno-město)

Sukova ul., parc. č. 141/1. Sídliště. Středověk. Záchraný výzkum.

Výzkum (akce A 15/97) byl vyvolán v souvislosti s výkopem pro vodovodní přípojku před domem č. 8, omezil se však pouze na dokumentaci profilů archeologickým souvrstvím a částečné preparaci jedné ze situací.

Při sledování zemních prací podařilo zachytit zajímavou situaci, bohužel jen v omezeném výseku. Šlo především o žlábek k. 501 orientovaný ve směru zhruba S-J, který